

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ РЕГІОНУ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЗІ СКЛАДОВИМИ СИСТЕМАМИ

ЩЕПАК В.В., К.Т.Н., ДОЦЕНТ,

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Ю. КОНДРАТЮКА

У статті розглянуто взаємозв'язок складових соціально-економічної системи регіону і механізму управління. Визначено складові механізму управління соціально-економічною системою регіону.

In the article examined the relationship of components of the mechanism and the relevant components of socio-economic system in the region. There were formed the structure of the mechanism of socio-economic system in the region.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ефективне функціонування соціально-економічної системи регіону можливе при використанні адаптивного до умов господарювання механізму управління, який повинен формуватися відносно кожної підсистеми. Такий підхід до формування механізму управління соціально-економічною системою вимагає вивчення взаємозв'язку між складовими як системи, так і відповідних складових механізму управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні підходи до вивчення механізму управління розглядалися в працях Р.В. Варічевої [1], В. Гріфін [2], І.О. Конопльової [3], В.М. Кузьомко [4], А.І. Піддубної [5], В.А. Ткаченко [6], Т.Л. Миронової [7], Ф.І. Хміль [8], Н.И. Шварцман [9].

В дослідженнях Ф.І. Хміль механізм управління розглядається як система, яка утворюється із взаємопов'язаних ланок підсистем, що об'єднують множини різних елементів і блоків, забезпечуючи у процесі їх взаємодії, функціонування всіх підсистем [8, с. 212].

У наукових розробках Т.Л. Миронової, О.П. Добровольської, А.Ф. Процай механізм управління розглядається як внутрішня організація системи управління [6, с. 232]. А.І. Піддубна звертає увагу на те, що організація механізму управління має протиріччя, які полягають у невідповідності «механізму організації системи управління фундаментальним закономірностям системоутворення, яка зумовлює її принципову ваду – низький ... потенціал ефективності» [4, с. 239]. При цьому механізм управління визначається, як «система доцільних форм, структур, і методів і засобів прямого і непрямого впливу на об'єкт управління» [4, с. 238].

В працях В.М. Кузьомко розглядається організаційно-економічний механізм підвищення ефективності управління розвитком регіону в умовах необхідності гнучкого поєднання централізації і децентралізації в регіональному управлінні на основі додаткового створення організаційних механізмів оцінки і підвищення ефективності систем управління регіонами [4, с. 16].

Однак, не зважаючи на чисельні публікації, проблема вивчення сучасного механізму управління соціально-економічною системою регіону залишається актуальною, так як система, як об'єкт управління, є складною і тому не існує єдиного підходу до формування механізму управління. Зазначена проблематика в науковому плані досліджена неповністю.

Цілі статті. Метою публікації є виявлення взаємозв'язків між складовими соціально-економічної системи регіону і механізмом управління та проведення його декомпозиції, з визначення складових. В процесі підготовки публікації використаний такий метод дослідження, як системний підхід.

Виклад основного матеріалу. Ціль формування механізму управління соціально-економічною системою регіону полягає в забезпеченні ефективного функціонування системи.

Соціально-економічна система регіону являє собою сукупність підсистем таких, як соціальна та економічна: територіально обумовлена і ринково-орієнтована, що знаходяться у взаємозв'язку і взаємодії з відповідними відносинами, тому при формуванні ефективного механізму управління необхідно враховувати характерні ознаки кожної підсистеми та їх відносини.

Ринково-орієнтована економічна підсистема регіону представляє собою сукупність комерційних підприємств – суб'єктів господарювання, які свою діяльність здійснюють на території регіону і формують пропозицію на товари та послуги в умовах вільної конкуренції на основі попиту, як соціальної так і економічної підсистеми.

Враховуючи те, що ринково-орієнтована економічна підсистема здійснює взаємозв'язок з іншими підсистемами через економічні відносини, то запропоновано таку сукупність підприємств в межах регіону розглядати як комерційну мережу, яка утворює на території регіону певну сітку пропозицій на товари і послуги з використанням маркетингу, як інструменту ринкового аналізу, прогнозування потреб і попиту споживача на рівні регіону.

Забезпечення ефективної співпраці ринково-орієнтованої економічної підсистеми та соціальної здійснюється з використанням споживчого маркетингу, який враховує особливості взаємозв'язку між ними. Сторонами обміну виступають споживачі, які відносяться до соціальної підсистеми, і підприємства, організації ринково-орієнтованої економічної підсистеми.

Сукупність комерційних підприємств - суб'єктів господарювання, діяльність яких здійснюється в умовах обмежень, так як частково регламентується їх діяльність державними органами управління на національному і регіональному рівнях з урахуванням територіальних і соціальних особливостей, утворює територіально-обумовлену економічну підсистему [10, с. 145]. Взаємозв'язок такої підсистеми із ринково-орієнтованою здійснюється через економічні відносини, а із соціальною – з використанням соціально-економічних відносин [11 с. 121].

Для забезпечення ефективного функціонування територіально-обумовленої економічної підсистеми відносно ринково-орієнтованої, використовується діловий маркетинг. Взаємозв'язок між цими підсистемами характеризується попитом та пропозицією підприємств чи організацій, які здійснюють комерційну діяльність, можуть виступати як споживачем і як постачальником. Таким чином, сторони обміну представляють або підприємства або організації.

Взаємозв'язок територіально-обумовленої економічної підсистеми із соціальною здійснюється через соціально-економічні відносини з використанням соціального маркетингу, мета якого направлена на задоволення попиту територіальної громади регіону відносно життєво важливих аспектів функціонування соціальної підсистеми.

Кожна підсистема знаходиться у взаємозалежності, тому їх ефективна діяльність має позитивний вплив на розвиток всієї соціально-економічної системи регіону.

Забезпечення ефективного функціонування такої системи можливе при формуванні механізму управління, адаптивного до умов господарювання.

Так як система має складові, то відповідно до цього необхідно проводити декомпозицію механізму управління у відповідності до характеристик і потреб підсистем та їх взаємовідносин (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок складових соціально-економічної системи з механізмом управління

Таким чином, для кожної підсистеми необхідно формувати відповідні механізми управління, які враховують як ознаки підсистеми так і її взаємозв'язки у системі.

Для економічної підсистеми запропоновано формувати механізм управління нею в різних умовах господарювання. Так як підприємства ринково-орієнтованої економічної підсистеми здійснюють свою діяльність в умовах вільної конкуренції, а підприємства територіально обумовленої економічної підсистеми функціонують в умовах часткового регулювання, то відповідно до різних умов господарювання пропонується провести декомпозицію даного механізму управління на складові: механізм управління економічною підсистемою в умовах вільної конкуренції та в умовах обмежень.

Так як такі підприємства, утворюючи певну мережу, можуть співпрацювати на вигідних умовах і таким чином впливати на ринок, зменшуючи власні витрати та збільшуючи доходи, тим самим

забезпечуючи ефективність взаємозв'язку між ринково-орієнтованою і територіально-обумовленою економічними підсистемами, тому запропоновано для такої співпраці формувати механізм управління діловим маркетингом, який складатиметься із механізму управління економічною підсистемою як постачальником і відповідно як споживачем.

Забезпечення ефективного взаємозв'язку між ринково-орієнтованою і територіально-обумовленою економічними підсистемами здійснюється через економічні відносини, тому пропонується формувати механізм управління діловим маркетингом. Так як комерційні підприємства, утворюючи певну мережу, можуть співпрацювати на вигідних умовах і таким чином впливати на ринок, зменшуючи власні витрати і збільшуючи доходи, тому пропонується даний механізм розглядати як сукупність двох складових: механізму управління економічною підсистемою як постачальником і відповідно як споживачем.

Формування соціально-економічних відносин між територіально-обумовленою економічною підсистемою і соціальною пропонуються здійснювати на основі механізму управління соціальним маркетингом, який спрямований на забезпечення попиту територіальної громади щодо умов їх життєдіяльності.

Для ринково-орієнтованої економічної підсистеми, яка забезпечує економічні відносини із соціальною підсистемою, запропоновано формувати механізм управління споживчим маркетингом, який направлений на задоволення потреб територіальної громади у товарах і послугах.

Результати діяльності економічної підсистеми є базою для розвитку соціальної, тому виникає відповідальність комерційної мережі регіону за можливість такого розвитку. Запропоновано з цією метою використовувати механізм управління економічною підсистемою щодо соціальної відповідальності бізнесу.

Висновки. Проведена декомпозиція механізму управління соціально-економічною системою регіону на складові дає можливість поглибити вивчення умов формування і взаємодії компонент механізму управління соціально-економічною системою регіону.

Література.

1. Варічева Р.В. Організаційні передумови удосконалення економічного механізму внутрішньовиробничого управління / Р.В. Варічева // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 7-8 (74-75). – С. 60–68.
2. Гріфін В. Основи менеджменту : [підручник] / В. Гріфін, В. Яцура : пер. з англ. Д. Олесевич, О. Дадацька, О. Олесевич та ін. : наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів. – БаК, 2001. – 624 с.
3. Конопльова І.О. Електронне врядування як інструмент удосконалення механізму управління економічними процесами регіону / І.О. Конопльова // Актуальні Проблеми Економіки. – 2007. – №10(76). – С. 127–133.
4. Кузьомко В.М. Підвищення ефективності управління соціально-економічним розвитком регіону : Автореф. дис.: 08.00.05 / В.М. Кузьомко. – Київ: Академія муніципального управління, 2007. – 20 с.
5. Піддубна Л.І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління: [монографія] / Піддубна Л.І. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2007. – 368 с.
6. Ткаченко В.А. Социально-экономические системы: сущность и механизм управления / В.А. Ткаченко, С.И. Чимшит // Вісник економічної науки України. – 2004. – №2(6). – С. 38–48.
7. Управління розвитком регіону: [навч. посібник] / Т.Л. Миронова, О.П. Добровольська, А.Ф. Процай та ін. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 328 с.
8. Хміль Ф.І. Основи менеджменту: [підручник] / Федір Іванович Хміль. – [2-е вид.]. – К: Академвидав, 2007. – 576 с.
9. Шварцман Н.И. Формирование механизма управления муниципальной собственностью в условиях рыночных отношений: дис.... канд. экон. наук: 08.00.05 / Николай Исхильевич Шварцман. – М., 2001. – 178 с.
10. Щепак В.В. Складові регіональної соціально-економічної системи / В.В. Щепак // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – №2. Т.1 (148). – С. 144–48.
11. Щепак В.В. Моделювання соціально-економічної системи регіону / В.В. Щепак // Економіка і регіон. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. – 2010. – №1. (24). – С. 120–124.